

Dünya devrimci durumu

“1985 yılının başında, Moreno’nun Uluslararası İşçi Birliği - Dördüncü Enternasyonalin Dünya Kongresine sunduğu, henüz yayımlanmamış olan sözlü raporundan bir bölümün yazıya dökülmüş halini sunuyoruz. Yayımladığımız bu metin son derece değerlidir, çünkü dünya durumunu neden devrimci olarak tanımladığımızı ve bu tanımın ne anlama geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.”

(Correo International, İngilizce, Sayı 53, Mart 1991)

Biz, dönemin karakteri, devrimlerin karakteri ve devrimci durum tanımı arasında bir ilişki olduğuna inanıyoruz. Dönemin karakteri üzerine anlaşmamız çok önemlidir. Gerçekten büyük bir tartışma olduğunda küçük noktalar neden tartışılır?

Bize göre, 1943’te İnsanlık açısından bugüne dek süren yeni bir dönem açıldı. Bunun 1917’de de açılıp açılmadığını hiç tartışmayalım. Esas olarak bunda anlaşıyoruz; rakamlar vs tarihler etrafında bir tanışma yürütmeyi arzu etmiyoruz. Dönemin, 1943’ten bu yana, 1923-43 arasındakine taban tabana zıt olduğunu düşünüyoruz. Yani; 1923 ve 1943 arasında tüm dünyada sadece karşı-devrimin zaferleri vardır. Devrimler olmasına rağmen, iç savaşlar yaşanmıştır. Ama 1923’ten 1943’e kadar yalnızca karşı-devrim kazanmıştır. Ve 1943’ten bu yana dönem genel hatlarıyla tam tersine dönmüş, sadece büyük devrimci zaferler kazanmış ve dayanmıştır.

Dünya haritası üzerinde ısrarlı olmamızın sebebi budur. 1941’den önce neye benzediğini ve bugün neye benzemekte olduğunu görmek. Dünya haritasındaki mevcut değişim devrimci kitleler tarafından başarılmıştır. Öte yandan, 1941’deki dünya haritası karşı-devrimin bir ürünüydü; o dünya haritası, karşı-devrimin bir zaferiydi.

Troçkist yöntem, onun sosyalist devrimi yapma programı, 1943'ten beri bir anlamda başarılıdır, çünkü 1943'ten beri, kitleler dünya sosyalist devrimini yapmaya ve kendilerini emperyalist karşı-devrimden sakınmamaya başlamıştır. Bu, Dördüncü Enternasyonalin kuruluşunun, Troçkizm'in ve Sürekli Devrim teorisinin en büyük doğrulanması oldu. Tarih, Troçkizm'in dünya emekçi kitlelerinin karşı-devrimi alt edeceği ve daha önce hiç görülmemiş bir devrimci dönemi açacağı yolundaki iddialarını doğrulamıştır.

Bu dönem önceden göremediğimiz ama Troçkizm'e belli bir anlamda uygun olan öğelere sahipti. Teorik bir cümle bulmayı denedik ve bunun doğru olup olmadığını bize söylemenizi istiyoruz: Gerçeklik, Troçkistlerin düşündüğünden daha fazla Troçkistti. Çünkü, kitle hareketi tüm dünyada öylesine güçlü, öylesine muazzam ve öylesine devasa boyutlardaydı ki, Troçki'nin koşullara bağlı bir hipotez, bir istisna olarak yazdıkları yasa haline geldi. Birçok konuda yazmış olan Troçki, bir çatlağın, krizin ve kitle hareketinin devrimci yükselişinin yarattığı istisnai koşullar altında, küçük burjuva partilerinin umduklarından daha da öteye gitmeleri, ve bir aşama olarak işçi ve köylü hükümeti vasıtasıyla proletarya diktatörlüğüne ulaşma dinamiği kazanmaları olasılığının geçersizleşmediği üzerine yalnızca bir kez yazdı. Devrimci yükselişin devasa gücü nedeniyle, bizim için bir istisna olacak olan bu, yasaydı.

Bu, yoldaşlar, -tarihin paradokslarına bakın ki- Troçkizm açısından trajik bir durumu gündeme getirdi. Çünkü, dünya devrimi geliyor diyen bir tek bizdik. Fakat bu dünya devrimi, bizi oldukça zayıf yakalayarak, kitleleri dünyanın birçok ülkesinde hain, bürokratik, karşı devrimci önderlikleri birkaç ileri adım almak noktasında zorlamaya götürdü. Ve bu birkaç ileri adım dünya Stalinizminin. Maoculuğun ve burjuva ve küçük burjuva milliyetçi akımların prestijlerini korumalarına yardım etti.

Gerçekleşeceğini düşündüğümüz temel yasalardan biri gerçekleşmedi, devrimci hareketin yükselişi, karşı devrimci aparatı yok edecekti. Bu yasanın tarihsel bir ölçekte doğru olduğu, ama 10 yıldan 20 yıla gibi konjonktürel bir ölçekte ise doğru olmadığı görüldü. Böylelikle iş Troçkizm'in aleyhine döndü. Bu bizim marjinal konumumuzun izahlarından biridir; belki üzerinde durmaya devam

etmemiz gereken başkaları da vardır.

Karşı devrimci aparatın, özellikle de, tüm karşı devrimci aparatın merkezini oluşturan Moskova Stalinizminin büyük bir kriz yaşadığı somut olgusunun açıkça onaya çıkmaya başlaması birkaç on yıl aldı. Bu, tüm hızıyla gelişimini sürdürmektedir, ama bu belâ, uğursuz aparat, dünya devrimci hareketinin frengisi -Moskova'nın Stalinizmi- henüz yok edilebilmiş değil.

Bununla birlikte, hem sınırlı ve gerici olan milliyetçi küçük burjuvazinin, hem de Stalinist aparatın devrimler gerçekleştirmeyi de başardığını, çünkü yeni tipte devrimlerin ortaya çıktığını belirtmemiz gerekir. Ya da bunlar halihazırda önceden de mevcuttu, fakat önemli ölçüde Avrupa'yı temel almış olan Marksizm bunlar üzerinde çalışmamıştır. Belli devrimci yöntemler üzerinde hiç durulmamıştır; bunu görmemiz gerekir.

Politik Devrim

Örneğin, büyük burjuva devrimleri arasında, Lenin ve Troçki'nin devlet ve devrime ilişkin tüm Marksist teorilerinin referans noktasını oluşturan Fransız Devrimi yoktur sadece. Fransız Devrimi'nden önce, bir burjuva demokratik devrim, ama aynı zamanda anti-sömürgeci bir devrim olan Kuzey Amerika Devrimi yaşandı. Yani, burjuvazinin merkezi olan İngiltere'ye karşı bir burjuva devrimi. Bunun üzerinde çalışılmadı. Benzer biçimde, geçen yüzyılın başında büyük Latin Amerika Devrimi meydana geldi. Bunun üzerinde hiç çalışılmadı. Marx'ta bazı küçük ve ona hiç de yakışmayan referanslar vardır; büyük politik ve sosyolojik problemler üzerinde durması gerekirken, Bolivar konusuna belli bir şehirdeki büyük bir partinin dışına çıkmadan değinmiştir. Marx bize bir Avrupalı tarzında, uzaktan bakmıştır. Devrimin bir devi olan Bolivar hakkında Marx'tan yaptığımız bu aktarım utandırıcıdır.

Bu yüzyıl içinde benzer bir şey Meksika Devrimi'ne ilişkin olarak yaşandı. 1905 Devrimi üzerinde çalışıldı, 1917 Şubat ve Ekim Devrimleri üzerinde de. Fakat,

Kuzey Amerika Devrimi'ndeki ile, ya da İspanya'nın Fransız işgaline karşı savunusunda Latin Amerika'daki ile aynı yöntemle sahip olan Meksika Devrimi üzerine bir çalışma yoktur. Bu, Avrupa'daki kentli ayaklanma kadar önemli bir yöntemdi: gerilla.

Dolayısıyla, dürüstçe belirtmeliyiz ki, tüm bu devasa devrimler üzerinde doğrudan doğruya durulmadı, ya da Marksizmin tüm dünyadaki teorik, politik ve programatik birikimine katılmadı. Bu, onun eşitsiz gelişiminin bir sonucuydu.

Kitle hareketi seferberliğinin ürünü olarak, bir politik rejimin bir diğeriyle yer değiştirmesi dediğimiz "politik devrim" in karakterinden dolayı bunu söyledik. Çünkü, Kuzey Amerika'da olan, politik rejim değişikliği, sömürge konumundan bağımsız bir ülkeye, fakat mülkiyet rejiminde bir değişiklik olmadan. Köle ve burjuva mülkiyeti mevcudiyetini korudu. Bu sorun üzerinde durmadık.

Meksika'da, Latin Amerika'da ya da İspanya'da olanlar birer politik rejim değişikliği. Eğer İspanya'da gerilla politik rejim değişikliği gerçekleştirememişse, bu İspanyol gerillasının, Napolyon'un Fransız kapitalizmi karşısında feodal bir gerilla olduğu anlamına gelir; tersi, bir sapma olurdu. Yaşanan, istisnai anlamda olumlu bir değişiklikti.

Yani, Marksizm politik devrimler üzerinde ayrıntılı bir biçimde durmadı, çünkü, en önemli politik, demokratik devrimler Fransız Devrimi'nin ardından halihazırda gerçekleşmişti. Daha sonra gelenler kendilerini proletarya mücadeleleriyle bütünleştirmiştiler.

Bu kategoriyi, tüm sonuçlarını tarif etmeksizin, işçi devletleri açısından yeniden keşfeden ve ele alan Troçki idi. O, politik devrimin varlığına, fakat aynı zamanda emperyalist kapitalist rejimler altında da politik devrimler olduğuna işaret eder. Bir sömürgecinin kendisini emperyalist yönetimden bağımsızlaştırması, mülkiyet rejimini değiştiren bir devrim değildir bunun dünya ve bir o kadar da ülke sürekli devriminin bir parçası olduğunu hepimizin bilmesine rağmen. Acil hedefleri

açısından bu bir demokratik devrimdir, ancak orada durmaz.

Bizler Troçkistiz, çünkü tarihsel aşamalara inanmayız. Fakat biz, değişik tipte devrimlerin içiçe geçmişliğine inandığımız için de Troçkistiz. Eğer buna inanmasaydık. ultra sol, Lüksemburgçu olurduk, Troçkist değil. Troçkizm, Peng'in öğrettiği gibi, sosyalist devrim sürecinde farklı tipte devrimlerin bütünlüğüdür.

Böyle söylüyoruz, çünkü bize göre, geçtiğimiz son kırk yıllık dönemde olanlar dünya sosyalist devriminin değişik biçimler altında elde edilmiş olan, kendisini değişik devrimci süreçler olarak dışa vuran devasa bir süreçtir.

Arjantin partimize ilişkin raporda da söylediğimiz gibi, Avrupa'daki burjuva demokrasisinin -Portekiz'de, Yunanistan'da, İspanya'da, her yerde- doğrudan ya da dolaylı olarak dünya kitlelerinin devrimci seferberliklerinin bir ürünü olduğunu düşünüyoruz; "Bismarkçı" olarak tanımlamış olsak bile. Bunun monopollerin ya da emperyalizmin bir manevrası olabileceğini kabul etmiyoruz. Monopoller ve emperyalizm totaliter devletler ister. Nerede demokrasi varsa, bu dünya kitle hareketinin tarihsel bir kazanımıdır.

Birleşik Devletler'deki burjuva demokrasisi, Bağımsızlıkçı, Ayrılıkçı Savaş ve Kuzey Amerika kitlelerinin totaliter tipte bir Bonapartist devlete doğru gidiş sürecini durdurmak için giriştikleri devasa ve sistematik çarpışmalar nedeniyle Kuzey Amerika kitlelerinin tarihsel, devrimci bir kazanımıdır.

Öyleyse, devrimci bir dönemin içindeyiz demenin bizim için ne anlama geldiğini iyi anlayalım. Devrimcidir, çünkü ortada her çeşitten devrim vardır, Avrupa'da bile.

Avrupa'da, Nazi ve Faşist ordularının yenilmesiyle birlikte açılmış olan, dondurulmuş bir devrim var. Karşı devrimci aparatlar tarafından dondurulmuştur. Karşı devrimci aparatlara yönelik şimdiki suçlamamızın, "Sosyalist"lerin ve

“Komünist”lerin faşizmle yüzleşmek üzere birleşmekten aciz oldukları için hain olduklarını söylediğimiz II. Dünya Savaşı öncesindeki suçlamamızdan farklı olması bu yüzdendir. Şimdi onlar bin kat daha fazla ihanet içerisindedirler; çünkü, dünya devrimini dondurmuş, kısmîleştirmiş ve bölmüşdürler; ve emperyalizmin yenilgisini önlemişdirler. Yani, kırk yıldan fazla bir süredir, devam eden devasa bir devrimci yükselişe ihanet içerisindedirler; ve daha önce, dünya karşı devriminin gelişimini ve ilerlemesini durdurmaktan aciz oldukları için haindiler.

Bu, devrimci durum üzerine bir tartışmanın nasıl olması gerektiğini göstermektedir.

Bir devrimci durum ne demektir?

Ne demek istediğimiz üzerinde anlaşalım. Bir devrimci durum olduğunu neden söylüyoruz? Dünyanın belli bir ülkesinde bir Ekim Devrimi olacağına inandığımız için mi? Hayır.

Muzaffer olmasalar bile, büyük devrimci seferberlikler, iç savaşlar, devrimci krizler olacağı için mi? Evet. Şu an devrimci krizler olduğuna ve varlıklarını sürdüreceklerine inanıyoruz. Kırk yıldır, dünyanın çok çeşitli ülkelerinde ve bölgelerinde halâ dinmemiş olan devrimci krizler ve devrimci durumlar var. Bu durum tüm dünyayı kapsıyor. Bütün söylemek istediğimiz bundan ibaret.

Bu, konjonktürel anlamda, bir ya da iki yıl içerisinde Batı Avrupa’da, Birleşik Devletler’de ya da SSCB proletaryası ile devrimci bir durum yaşanacağı anlamına mı geliyor? Öyle olduğunu **düşünmüyoruz**. O halde neyi anlatmak istiyoruz? Dünya devrimci sürecinin eşitsiz bir gelişimi olduğunu. Fakat vurgulanması gereken, tayin edici özelliktir. Fakat, dinamik olmayan herhangi bir Marksist tanım gibi, bu da bir tanım değildir; sadece vurgulanması gereken tayin edici özellik değil, aynı zamanda durumun nerede hakim olduğu da.

Birinci Dünya Savaşının başında, Lenin bizim açımızdan doğru olan iki tespit yaptı. Bir tanesinde, bir öngörü anlamında bütünüyle yanılmıştır. Şuna inanıyoruz ki, diğeri olağanüstüydü. Bunlardan biri, bir devrimci durum olduğuydu. Kitlelerin oportünist partileri desteklediği, kitlelerin emperyalist hükümetleri desteklediği, Avrupa'nın tüm devrimcilerinin bir vagona tıklandığı savaş başlangıcında, o bir devrimci durum olduğunu düşünüyordu! Kitlelerin savaş mezbahasına gittiği, sosyal-şoven bir tavır gösterdiği, bütünüyle bölündüğü bir zamanda. Diğer öngörü ise, birkaç kuşaklık bir dönem için Rusya'da devrim olmayacağıydı.

Bunu niye mi hatırlatıyorum? Lenin durumu Rusya'da devrim olacağı için böyle tanımlamamıştı. Devrimci durum tanımlaması çok objektifti. Lenin şunu söyledi: kitleler toptan kıyılmak istemezler, eğer mezbahaya giderlerse, altı ay ya da bir yıl içerisinde emperyalist mezbahaya karşı bir konuma geleceklerdir; onları bekleyen acılar hiç duyulmadığı kadar büyük olacaktır; kapitalizmin pençesine düşeceği bunalım inanılmaz olacaktır, yıkımı da. Bu devrimci bir durumdur.

Ve bugün biz de, mevcut devrimci durumun 1915'te Lenin'in tanımladığından daha büyük olduğunu söylüyoruz, çok daha büyük.

Lenin'in Rusya'da devrimin bir zafer kazanma olasılığını göremediğini neden mi söyledim? Onun, devrimci durum tespitini muzaffer bir devrim olup olmamasına değil, fakat kitlelerin ruh haline ve burjuvazinin ve emperyalizmin kendi objektif durumuna dayandırdığını kanıtlamak için. Lenin, burjuvazinin durumunu gittikçe daha da kötüleşen bir bunalım olarak, ve kitlelerin durumunu da yoksulluk ve korkunç acılar olarak canlı bir biçimde gördüğü için, bu bir devrimci durumdur dedi. Başka bir nedenden dolayı değil. Bu, devrime doğrudan doğruya tabi değildi. Kitlelerin harekete geçmeleri ve dövüşmeleri gerekiyordu. Sadece bu bir devrimci durumdur.

Şu anda, 1915'ten daha büyük bir devrimci durum olduğuna inanıyoruz. Ve bu devrimci durum, Lenin'in 1915'te tanımladığından çok daha üst düzey bir devrimci evrenin yansımasıdır.

Eğer 1875-1880 yıllarını Avrupa işçi hareketinin -ve görelî olarak dünya işçilerinin, fakat esas olarak geçen yüzyıl sonunda Avrupalıların- yükselişinin başlangıcı olarak alırsak, 1875'ten 1915'e kadar geçen kırk yıl, 1943'ten bugüne kadar geçen kırk yıldan bin kez farklıdır. Bu iki evre arasında tıpa tıp bir benzerlik yoktur, ama evreler arasında tıpa tıp bir benzerlik olmasa bile, Lenin 1915'te devrimci bir durum olduğunu söylemiştir. Bugün, diğer evreyle karşılaştırıldığında, devrimci zaferlerle dolu çok daha üst düzey bir evreyi yaşıyoruz.

Düş kurmayı bırakmak gerek. Eğer bize karşı çıkılıyorsa, bu, biz devrimci durumu nasıl tanımlıyorsak o temelde yapılmalıdır. !968'den beri bir devrimci durum olduğunu neden mi düşünüyoruz? Çünkü o tarih itibarıyla tüm dünyada, kapitalist rejimin dünya bürokratik rejimi tarafından eşlik edilen, ekonomik, sosyal ve politik bunalımının etkilerinin görülmeye başladığını düşünüyoruz. 1968'den beri niteliksel bir sıçrama söz konusudur. İlk nesnel fenomen: Ekseni, -Labriola'nın ifadesiyle- tehlikeli bölgesi ekonomik bunalım olan topyekûn bir bunalım. Büyük metropol emperyalist güçlerin kronik ekonomik bunalımı başlamıştır, buna her yandaki bunalımlar eşlik etmiştir. İkincisi: tüm iniş ve çıkışlarıyla devasa bir devrimci yükseliş başlamıştır; Fransız Mayıs'ından Çekoslavakya'ya, Arjantin'de Cordobazo'ya, Latin Amerika'daki yükselişe, vb. Kültür Devrimi'nin de bu sürecin bir yansıması olduğunu düşünüyoruz, bu anlamda geniş bir dokümantasyona sahibiz. Bu Mao Zedung tarafından kullanılmıştır, ama dünya ölçeğinde bir bakış bunun genel bir süreç olduğunu göstermektedir: Meksika'da, her yerde yaşandı.

Vietnam'dan sonra

Giderek zenginleşen bir gelişim başlamaktadır. Fakat bu gelişim 1975'e kadar bir gerileme yaşamıştır, dünya proletaryasının en büyük zaferinin gerçekleşmesine kadar. Bu, ona nasıl bakıldığına bağlıdır. Eğer coğrafik bir bakış açısıyla bakılır ve Çin, SSCB ya da Avrupa'nın doğusu ile kıyaslanırsa, durum böyle değildir. Burası küçük bir toprak parçasıdır: Vietnam'ın güneyi. Fakat 1975'te olan **müthiş bir şeydir**, tamamen yeni bir fenomendir. Askeri alanda, doğrudan doğruya Amerikan emperyalizmine karşı kazanılmış olan, ilk muzaffer işçi devrimidir. **Bu sadece herhangi bir şey değildir.** Amerikan emperyalizminin yenilgisinin doğrudan

ürünüdür.

Bu, dünya devrimci yükselişine devasa bir itilim sağlamıştır. Emperyalizm havada asılı bırakılmıştır; ne yapacağını bilememiştir. Kuzey Amerika'daki kitle hareketi, ve ellerinde silahlarıyla Vietnam halkı Nixon'ı ait etmişlerdir; Amerikan emperyalizmini altetmişlerdir. Bu yeni bir olaydır. Amerikan emperyalizminin ve kapitalizmin tarihteki ilk yenilgisidir. Hiçbir zaman bir savaş yitirmemişlerdi. Tüm güç ilişkileri değişmiştir.

Kaygılanmanıza şaşırдық, çünkü devrimci durumdan söz ediyoruz. Devrim zaferlerle korkunç bir biçimde hızlanmıştır: Nikaragua, İran. Güney Koni (Latin Amerika). Eğer Güney Koni'de şimdi demokrasi varsa, bu Vietnam'a bağlıdır. Eğer Birleşik Devletler'de demokrasi varsa, bu Amerikan kitlelerine ve Vietnam'a bağlıdır. Eğer Nikaragua işgal edilmemişse, bu Vietnam'a bağlıdır.

Eğer bunu anlamazsak, dünya durumuna ilişkin hiç bir şeyi anlayamayız, bilinçli değiliz demektir. Tüm bunların birbiriyle ilişkisiz fenomenler olduklarına inanabilir miyiz? Amerikan burjuvazisi başka bir Vietnam düşüncesiyle korkudan titremektedir! Korkudan titremektedir, uyku uyumamaktadır! Eğer isteseler üç dakikada tasfiye edebilecekleri Nikaragua'nın ikinci bir Vietnam olmasından korkmaktadırlar, ikinci bir Vietnam **sonlarıdır**. Çok daha ciddi bir devrimci durum söz konusudur! Haritaya bir kere daha bakın. Yıldız Savaşları'nı okuyun. Reagan'ın ne yapmaya çalıştığını görün; bunu alt edemeyeceklerini itiraf etmişlerdir. Bu, gazetelerde bile açığa çıkmaktadır. Ve niye mi başaramazlar? Çünkü neye benzediğini kestiremediğim tipik bir devrim öncesi durum yaşanıyor. Başaramazlar, çünkü 1975'te o gerillalardan asrın tokatını yemişlerdir! Hem de ne tokat!

Ve bizim önümüz açılmıştır. Onlara istediğimizi yapabiliriz. Bunu engelleyenler ise önderliklerdir.